

Anarhistička biblioteka

Anti-Copyright

Edipovska reprodukcija i homoseksualnost

Guy Hocquenghem

Guy Hocquenghem

Edipovska reprodukcija i homoseksualnost

1977

Nepomirljivo - Radikalni kvir protiv roda, države i kapitala
(Uredila: Lina Gonan, Multimedijalni institut, Zagreb, 2018).

Prevela: Sana Perić. *Obitelj, kapitalizam i anus, Edipovska reprodukcija i homoseksualnost* i *Revolucija želje* tri su teksta iz knjige *Homoseksualna želja*. GuyHocquenghem bio je francuski pisac i filozof koji je za vrijeme događaja u Parizu u maju '68. postao suradnik komunističke partije, koja ga je kasnije odbacila zbog njegove homoseksualnosti. Knjiga prezentira tezu kako je homoseksualna želja greška, umišljaj. Ne postoji homoseksualna želja, kao što ne postoji ni heteroseksualna želja. Želja se javlja u mnogostrukim oblicima, čije se komponente mogu razdjeljivati tek a posteriori. Stoga, u biti, ne postoje ni "homoseksualci". Njih stvara kapitalizam, kao što stvara i proletere. Utemeljenje homoseksualnosti kao zasebne kategorije ide ruku pod ruku s njezinom represijom.

anarhisticka-biblioteka.net

1977

odnosa. Time pokazuju da mimo freudijanskog mita, koji kaže da je sve proizašlo iz nizanja², možda postoji drugačiji društveni odnos, našem društvu neprihvatljiv, koji nije vertikalni, već horizontalni.

S jedne strane, u onoj mjeri u kojoj predstavlja mogućnost takvog potisnutog odnosa, nesublimirani homoseksualac ne uklapa se u heteroseksualno, obiteljsko društvo. Adler piše da "homoseksualac ne želi mirnu i harmoničnu prilagodbu društvu, a njegova ga ekspanzivna tendencija... odvodi na put neprestane borbe... Jednom riječju, homoseksualac se nije razvio u partnera ljudskome društvu".³ Naravno, ovdje ljudsko društvo shvaćamo prema freudijanskom modelu, u kojem homoseksualnost ima svoje mjesto samo kao sublimirani Edipov kompleks.

S druge strane, homoseksualac ukazuje na mogućnost druge vrste odnosa, koju bismo se jedva usudili nazvati društvom.

Homoseksualna želja odnosi se na pred-osobno stanje želje, stanje povezano sa strahom od gubitka identiteta koji je imaginarno proživljen u potisnutom stanju. Neposredna manifestacija homoseksualne želje u opreci je s identitetskim odnosima, s nužnim ulogama koje Edipov kompleks nameće kako bi osigurao reprodukciju društva. Reproductivna seksualnost ujedno je reprodukcija Edipovog kompleksa; heteroseksualnost obitelji ne osigurava samo proizvodnju djece, već u prvom redu reprodukciju Edipovog kompleksa kao mehanizma koji diferencira roditelje i djecu. Freud je 1909. napisao članak pod nazivom "Obiteljske romanse", koji pokazuje njegovu vjeru u edipovsku reprodukciju. "Za malo dijete roditelji su prije svega jedinstveni autoritet i izvor svih vjerovanja. Postati im sličan, to jest nalikovati roditelju istog spola, postati velik kao otac i majka - to je najintenzivnija želja tih ranih godina, koja ujedno ima i najviše posljedica." Postati ocem za nekadašnje dijete znači prenijeti Edipov kompleks na vlastite nasljednike poput civilizacijskog plamena, zauzeti mjesto u velikom lancu Čovječanstva. Apolutna nužnost reprodukcije - a ne proizvodnje - Edipovog kompleksa objašnjava kako se sukobi sa slikom oca iz djetinjstva definitivno razrješuju stvarnim smjenjivanjem oca, odnosno utemeljenjem nove obitelji. "Uistinu, napredak društva počiva na toj opoziciji dviju generacija." Eto kako se historijski prenose igre tabua i transgresije. No, Freud u istom tekstu dodaje: "S druge strane, postoji klasa neurotika čije je stanje uvjetovano njihovim neuspjehom u tom zadatku". Njihovo je stanje uvjetovano - oni moraju biti svjesni da nisu uspjeli u dodijeljenom im historijskom zadatku, jer inače bi socijalna važnost tog zadatka oslabila. Svođenje pobune mladih ljudi na generacijski sukob nameće izbor kojeg diktira pravilo "dvostrukog ograničenja": ili ćeš raditi ono što i tvoji roditelji, ili ćeš biti neurotičan. Francuski pokret Maja '68. je, primjerice, mučila nužnost da donese odluku unutar izbora kojeg je nametnula dominantna ideologija: postati odgovoran političar ili neurotični pojedinac.

Homoseksualna neuroza posljedica je prijetnje koju homoseksualna želja predstavlja reprodukciji Edipovog kompleksa. Homosek-

² V. Sigmund Freud, *Totem i tabu* (*Totem et tabou*, Payot, Pariz, 1999.)

³ Alfred Adler, *Problem homoseksualnosti* (*Le problème de l'homosexualité*, 1930.)

sualna želja je nestvoreni-nestvarajući teror obitelji jer se proizvodi bez reprodukcije. Stoga se svaki homoseksualac treba osjećati kao posljednji pripadnik vrste, dovršenje procesa za koji nije odgovoran i koji s njim završava. Homoseksualac je društveno moguć samo ako je neurotično fiksiran na majku ili na oca, samo ako je nusprodukt linije koja se završava i koja njegovu krivnju što postoji isključivo u odnosu na prošlost pretvara u samo značenje njegove perverzije. Homoseksualac može biti samo izrod, jer ne stvara - on je samo umjetnički kraj vrste. Jedina prihvatljiva homoseksualna temporalnost je ona usmjerena prema prošlosti, do Grka ili Sodome. Homoseksualnost ne služi ničemu pa joj se dopušta barem taj maleni, nepotrebn doprinos očuvanju umjetničkog duha. Homoseksualnost se smatra regresivnom neurozom, okrenutom ka prošlosti, a homoseksualac nesposobnim da se okrene budućnosti kao odrasla osoba, kao otac, što je zacrtano svakom pojedincu muškog spola. Pošto homoseksualna želja ignorira zakon nizanja stadija, pošto nije u stanju uzdignuti se do genitalnosti, ona mora da je regresija, protustruja nužnoj historijskoj evoluciji, poput vrtloga na površini rijeke. Zaista, Freud prije utvrđuje lokalizirano supostojanje nagona nego što ustanovljuje niz, no temporalnost se nameće kao apsolutna nužnost da se roditelji i djeca nižu jedni za drugima, da genitalna faza slijedi analnu, da se prethodni stadiji ponovno pojave kao tragovi uvijek prijeteće prošlosti tijekom cijele povijesti nekog pojedinca.

Protustruja samo je maleni, poklonjeni ukras koji odgovara na neizbježnost struje.

Homoseksualci se na svoj način nose s nužnošću starenja, s edipovskom temporalnošću. Aschenbach je, našminkan i uljepšan, u vlastitoj slici svedenoj na mitsku mladost "u zrcalu otkrio adolescenta u cvatu". Homoseksualna želja ne poznaje nizanje različitih životnih doba te će homoseksualci živjeti intenzivnije i u većoj koncentraciji slika nego itko drugi, edipovska zamka evolucije od djetinjstva do starosti.

Za psihoanalizu sve počinje s djetetom, no istovremeno dijete postoji samo kroz edipovsko projiciranje očeve paranoje: "1) Iz gledišta regresije, koja ima samo hipotetsko značenje, otac je prvotan u odnosu prema djetetu. (...) Krivnja je ideja koju otac projicira prije nego što postane sinovo unutarnje čuvstvo. (...)", pišu autori Anti-Edipa. I nastavljaju: "Ako se regresija shvaćena u apsolutnom smislu pokazuje neadekvatnom, to je stoga što nas zatvara u puko reproduciranje ili razmnožavanje."¹ Psihoanalitičko gledište je gledište temporalnog nizanja, prenošene krivnje. Prema njemu homoseksualac je neurotični proizvod paranoje roditelja; budući da homoseksualna želja u nekoj mjeri otkriva proces samoproizvodnje želje, postoji potreba za konstruiranjem njene temporalnosti. Homoseksualnost je regresivna jer predstavlja oblik kojeg edipizacija dodjeljuje homoseksualnoj želji kao izrazu temporalne ignorancije libida - a ta ignorancija je neprihvatljiva.

Homoseksualnost je regresivna jer bi homoseksualac inače bio siročić bez djeteta. Bio bi siročić u smislu onog što Deleuze i Guattari misle kad kažu "Nesvjesno je siročić". A bio bi bez djece u smislu da je prenošenje homoseksualnosti pomalo tajanstveno, kao i proizvodnja želje; upravitelj policije kojeg Macé citira u *Ponedjeljima u zatvoru* definira homoseksualce kao "ljude koji, premda se ne prokreiraju, imaju tendenciju množiti se". Homoseksualna proizvodnja vrši se kroz neograničavajuće horizontalne odnose, dok se heteroseksualna reprodukcija vrši hijerarhijskim nizanjima. U sustavu Edipovog kompleksa svatko zna da će u nekom trenutku zauzeti svoje predodređeno mjesto u trokutu; to je prema Freudu jedan od uvjeta napretka društva. Deleuze i Guattari objašnjavaju da pored razdvajanja muškarac-žena, koje se dešava u svakom trenutku nizanja, muška homoseksualnost, pošto nikako nije proizvod Edipovog kompleksa, predstavlja drugačiji oblik društvenog

¹ Citirano prema: Gilles Deleuze, Felix Guattari, *Kapitalizam i shizofrenija 1*, Antiedip, Sandorf & Mizantrop, Zagreb, 2015., str. 260.